

ПОЕМА ІВАНА ФРАНКА «МОЙСЕЙ» ЯК ЛІНГВОМЕНТАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

У статті досліджено різні грані інтелектуально-духовних та ідейно-естетичних можливостей слова та словообразу, втілених Іваном Франком у поемі «Мойсей», а також з'ясовано, як реалізація потенційних властивостей мови дозволяє поетові виражати художніми засобами своє розуміння світу, людини, історії, виявляти активну авторську позицію. Зроблено узагальнення, що авторський філософсько-світоглядний максималізм знаходить адекватний вияв у максималізмі мовомислення. Осмислення поеми Івана Франка «Мойсей» з погляду моделювання світоуявлення зможе частково доповнити лінгвостилістичні та поетологічні розробки цієї проблеми у світлі сучасних лінгвостилістичних теорій.

Ключові слова: інтерпретація, образ, метафора, концепт, мовомислення, синкретизм, прецедентний онім, кордоцентризм.

Постановка проблеми. Франкове художнє мовлення знаменувало якісно й принципово нову епоху в розвитку літературної мови. Головно ця епоха була позначена могутнім поетовим інтелектом і витвореною ним суттєво відмінною лінгвальною картиною світу, що може претендувати (без жодної гіперболізації чи дослідницького пафосу) на роль універсальної національномовної матриці.

Свого часу відомий франкознавець Іван Денисюк зазначив, що художній універсум Івана Франка – «безмежнеє поле в сніжному завої». Природно, є потреба осмислити феномен Івана Франка в його «цілокупності» і в конкретних виявах, на всіх рівнях художньої системи – від вишуканого поетичного звукопису, рідкісної лексичної інсталяції до монументальних синтаксичних конструктів. З іншого боку, потребують ґрунтовної і прискіпливої лінгвопоетичної інтерпретації конкретні Франкові тексти, насвітлені не з позиції формальних підходів мовознавчої науки радянської доби, втиснутої в прокрустове ложе ідеологічних кліше і стереотипів, а у вимірах сучасної когнітивістики та філософської естетики. Зрештою, як справедливо зауважив П. Іванишин, «від нас залежить: чи підемо ми у мандрівку століть зі справжньою, національною (націоцентричною) печаттю духу І. Франка, чи із сфальшованим різними фаль-

сифікаторами-деканонізаторами на догоду тій або іншій імперській доктрині антинаціональним ерзацом його» [6, 13].

2015 рік був ознаменований 110-літнім ювілеєм знаменитої Франкової поеми «Мойсей». Цей твір і досі «напуває націю духовною енергетикою, бо став, за визначенням Ю. Шевельова, «другим «Заповітом» після Шевченкового. Очевидець приїзду І. Франка до Чернівців у 1913 році, де поет сам читав «Мойсея», В. Сімович пізніше згадував, що «поет виносив свого Мойсея під серцем», «цілого себе вклав у нього» [15, 15]. «Найяскравіше видиво» (Д. Павличко) поетової творчості вражає інтелектуальною дивиною, мовною віртуозністю та «сповідним інтимним настроєм». Ментальні форми поеми вербалізовані в унікальній символіці, вивірених етноконцептах, потужному енциклопедичному ономастиконі та насправду вишуканій і витонченій образності. Як слушно узагальнив відомий мовознавець В. Русанівський, у «Мойсеї» зреалізований той вокабулярій, що найповніше визначає сенс буття, існування у світі певного народу [12, 227 – 228]. Ясно усвідомлюючи, що в його часи «українському слову приходилось здобувати нові поля невідомих досі понять», І. Франко, блискучий знавець рідної та багатьох європейських мов, виробив стратегію розбудови й збагачення лексики української літературної мови, задекларовану в численних, часто полемічних, публікаціях і зреалізовану власною поетичною творчістю, вершинно – у «Мойсеї». Динамічне опанування потенційних властивостей мови дозволяє поетові виражати художніми засобами своє розуміння світу, людини, історії, виявляти активну національно-громадянську позицію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки франкіана збагатилася великими науковими здобутками Це фундаментальні дослідження І. Денисюка, В. Корнійчука, М. Шалати, Т. Гундорової, М. Гольберга, З. Гузара, Я. Мельник, Л. Сеника, П. Іванишина, О. Багана, Л. Бондар, Г. Сабат, Б. Тихолоза, Н. Тихолоз. Проблеми художньої мовотворчості І. Франка розв'язувалися не так різноаспектно й панорамно, як літературознавчі питання. Тут взірцем можуть слугувати праці Л. Полюги, О. Сербенської, Т. Панько, В. Грещука, С. Сірик, Т. Вільчинської, Н. Бабич, Л. Сваричевської, І. Ціхоцького. Проте дослідницькі можливості, головню в царині лінгвопоетики, реалізовано лише частково, оскільки далеко не всі ланки складної і своєрідної мовної організації художньої спадщини Каменяра дістали свою вичерпну характеристику.

Маємо на *меті* висвітлити ще не осягнені грані інтелектуально-духовних та ідейно-естетичних можливостей Франкового поетичного слова, з'ясувати, як реалізація потенційних властивостей мови дозволяє митцеві виражати художніми засобами свою рецептивну модель світу, людини, історії, слугувати своєрідним посланням у будучину. Твір розуміємо як складну й динамічну цілісність, створену відповідно до ідейно-тематичної концепції митця. Тому нас не влаштовує спрощено-схематичне вилучення й опис певних лінгвостилістичних явищ, віднайдених у тексті знаменитої поеми. Намагаємося осмислити передовсім те, як авторський філософсько-світоглядний максималізм знаходить адекватний вияв у максималізмі мовомислення та образотворення.

Виклад основного матеріалу. Біблійний пророк Мойсей відомий чи не кожному, і все ж у художньому сенсі це прецедентне ім'я виступає як потужна метафора, синонім пророка, поводиря нації. У Франковому тексті власне ці відомі семантичні маркери до промовистого імені-метафори представлені мінімально: ми бачимо Мойсея не в ореолі величі і слави, а слабосилим і зневаженим дідусем, який стає всезагальним посміховиськом, з якого кплять і якого зневажають. Тобто спостерігаємо своєрідне «осучаснення» контексту, попри те стрижень метафори – концепт «вождь, поводитир, пророк» – збережено. В І. Франка, як слушно зазначає В. Сімович, «раз у раз стоїть перед очима провідник, що, як той жидівський Мойсей, вивів би народ із неволі..., але ж такий провідник, як оттой Мойсей біблійний... мусив би мати непохитну віру в те, що мета, куди він веде народ, правдива. За найменший сумнів у своєму ділі, у своїй праці – його чекає найбільша кара: сам він до мети не дійде, хоч сам народ дійти і може, і таки дійде... такі головні думки того найбільшого українського твору ХХ століття, Франкової поеми «Мойсей». А той Мойсей Франкової поеми – це він сам, це поет – народний провідник» [15, 76 – 77].

Мовнопоетичний образ Мойсея – це не лише поетове слово, алюзивне, афористичне, аргументоване, це й та містка та пластична мовленнєва характеристика, що дається головно через образно-фразеологічні сполуки, і саме вони формують знаменитий «експресивний» ореол персонажа. Різні грані життя й подвижництва старозавітного пророка вербалізовано в концептуально містких та афористично відшліфованих образних та фразеологізованих сполуках, передовсім на позначення зовнішнього вигляду або стану поводиря (до складу більшості з них входять соматизми): **волосся наче сніг, поникнути головою, чоло покривається потом.**

*І поник головою Мойсей
Горе моїй недолі (Фр., 660).*

Експресивні метафоризовані міні-дискурси передають складні й суперечливі стани Мойсея (**літа на крилах думок і журби, розмовляє з Богом, серце розмовляє**), дають змогу представити образ пророка-поводиря на рівні його розтерзаної сумліннями і ваганнями свідомості. З одного боку, акцентується його велич, богопокликаність (**кормилець духу, пан душі і тіл**) з іншого – невизнаність, злиденність, осміянність, презирство (**без роду, без стад, без жінок; шалом Божеським хорий; майстер милян у пускати баньку**).

*Майстер він говорити казки,
Милян у пускати баньку,
То ж приставимо його до дітей
За громадську няньку (Фр., 633).*

*Чи не був же ти їх ватажком,
Паном душ їх і тіла?
І чи власть і бажання святі
В твоїм серці не з'їла?* (Фр., 648).

Сучасні франкознавці, зокрема В. Корнійчук, Б. Тихолоз, обстоюють думку, що І. Франко таки поет настрою і чуття, поет серця, при цьому посиляються на словопоказчик «Лексика поетичних творів Івана Франка», укладений І. Коваликом, І. Ощипко, Л. Полюгою (лексема «серце» справді належить до найчастотніших – понад 3000 слововживань). Художній мікросвіт поета зосереджується навколо образу серця, кордоцентричні роздуми пронизують усю його поезію – від життєствердних «З вершин і низин» до ностальгійних «Із днів журби». У Франковій поемі бачимо чи не весь семантичний і символічний спектр: серце усимволізовує центр, Всевишнього, життя, розум, ласку, любов, співчуття, стає тією віссю, навколо якої обертається духовний світ ліричного героя: «знайшов ти той корінь у серці на дні», «в серці духа не гасили», «серцем зрозуміти», «серце чує», «глуб серця», «серце людяне та добра» тощо. Образ серця як вмістилища почуттів, настроїв, переживань, а відтак – і самої душі відповідає ментальності українства. Поняття серця «як двигуна прогресу» (Д. Чижевський) живить українську філософію і формує рецептивну національну модель світу – «крізь призму серця» [Докл. див. про це: 8].

У «Зів'ялому листі» «драма серця» і «чуття дар великий», вкладаючись у «зболені вірші», творять ліричну експресему. У поемі «Мойсей» лексема «серце», майстерно вплетена у ФО, трансформується у онтологічну філософему. Поєднуючись переважно із дієсловами – *серце болить, серце бунтує, серце горить, серце завмирає, серце розмовляє, заземіло у серці*, – лексема якнайповніше реалізує свій семантико-стилістичний та ідейно-концептуальний потенціал.

І. Франко блискуче демонструє можливості художнього використання вторинної семантики слова. Іншими словами, процес нерівномірної деактуалізації і породжує множинні семантичні прирощення, образний потенціал лексеми при цьому не послаблюється.

*Ні, не правда, що з гордоців я
Розпочав своє діло!
Тільки бачачи люд у ярмі,
Моє серце боліло* (Фр., 646).

*І ревнув понад горами грім,
З жаху їжиться волос,
Завмира серце в груді... та ні,
Не Єгови се голос* (Фр., 661).

Фразема «серце болить» у такому словесному оточенні передає стан граничної тривоги на буттєвому рівні, ФО «**серце завмира**» (стине, холодне) або **завмирати серцем** контамінує спектр різнопланових відчуттів – хвилювання, тривоги, переляку, страху, пристрасті. Контекст підсилює, увиразнює зазначені семи («**ревнув** понад **горами грім**», «з **жаху їжиться** волос») алітерація **р, ж** доповнює зловісну картину, робить словесний кадр стереоскопічним, рельєфним, монументальним. Найрізноманітніші відтінки ідеального, душевного спілкування І. Франко передає за допомогою усталеної одиниці **серце розмовляє**. Фразема **серце горить (ясніє)** позначає сильні почуття, пристрасть, душевні пориви.

*Хоч заціплені міцно уста
І не чуть його мови.
Але **серце його розмовля**
І кричить до Єгови (Фр., 651).*

*Невже за дармо стільки **серць горіло**
До тебе найсвятішою любов'ю,
Тобі офіруючи душу і тіло? (Фр., 616).*

У поемі зреалізовано майже всі основні компоненти символічного значення лексеми **серце** – душевність, хвилювання, відкритість, широта натури. У більшості контекстів словообрази набувають світоглядно-філософського й сакрального сенсу: тільки серце стає посередником у розмові Мойсея з Єговою.

*Тихо скрізь, і замовкли уста,
Запечатано слово.
Тільки ти **на дні серця** мого
Промовляєш, Єгово (Фр., 644).*

На філософському рівні основна колізія поеми – це зіткнення двох концептуальних первнів – рабства і свободи, бунту і покірливості (**гнути** у ярмі, **чоло покривається потом**, **дух упав**, **гнути спину**, **гнути шиї**, **затуляти слух**, **упасти під ноги**, **за ярмо проміняти корону**, **як сірі воли**, **бути гноєм**, **дитя невидюче**, **глушити живу душу**, **сльзьми злитий**, **не зробити і кроку**, **знесилений журбою**, **терпіти голод**).

Концепт **свободи**, **бунту** найпаче реалізується в метафоричних та фразеологічних зворотах: **серце бунтує**, **здобувати світ**, **вложити творчі сили**, **наче повінь весною**, **вирватися з неволі**, **вирвати на волю**, **по вольній волі**, **вставати всупір**, **заговорить каміння**, **йде клекіт**, **дух піднімається**.

*Якби хтів вас в спокою держать,
Наче трупа у крипті,*

*То ви й досі, як сірі воли,
Гнули б шиї в Єгипті (Фр., 625).*

*Із неволі в Міцраїм свій люд
Вирвав він [Мойсей], наче буря,
І на волю спровадив рабів
Із тіснин передмур'я (Фр., 619).*

*«Те бажанє, – кричало там щось, –
Виплід сорому й болю.
Се був кущ огняний, що велів
Вирвати люд мій на волю?».. (Фр., 648).*

У Франковій поемі «Мойсей», екстрапольованій на тогочасний український ґрунт (і з пророчим видінням – уже на сьогоденне національне буття), постає ще одна візія – візія майбутнього, що зливається з персоніфікованим образом **віри й надії**. Поет віднаходить ті найвластивіші слова, що розкривають його сокровенні мрії і думки, розгортають «видива» прийдешнього: **будуці дороги, вести на путь спасенну, засяяти видом, заговорить каміння, здобувати поле, здобувати світ, осягнути мету, офірувати душу й тіло, перейти в кров і душу, піднімається дух, вложити творчі сили, вести на путь спасенну, піти у мандрівку століть**.

*Здобуватиму поле для вас,
Хоч самому не треба,
І стелитися буду внизу,
Ви ж буйайте до неба (Фр., 628).*

*Я ж весь вік свій, весь труд тобі дав
У незламнім завзятю, –
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духу печатю (Фр., 639).*

В есе «Мойсей» І. Франка» Д. Донцов виходить з того, що цей твір «носить національно-український характер і автобіографічний». На думку О. Багана, теоретик українського націоналізму підносить такі ідейні ознаки поеми, як культ аристократичного, героїчного світогляду, зневага до меркантильної та плебейської маси, антиматеріалізм, вимога віри і плекання національної вольовитості, свободи. «Нація, що прагне волі, мусить не зневірюватись, бути певною в тім, що її провадить Бог до її мети. Мусить шукати найвищого блаженства не в матеріяльнім добробуті, не в тихомир'ї, не сміє бути рабинєю скарбів землі. Нація, що прагне волі, мусить у вічному зусиллі спішити до незримої цілі, любити недосяжне, вірити в невідоме, бажати осяг-

нути фантастичне...» [Цит. за: 1, 70]. Ці слова якнайкраще відображали настрій прикінцевих строф Франкової поеми, її заповіт.

Центральною драматичною колізією поеми є боротьба двох фундаментальних філософських поглядів на природу, людину і світ – матеріалістичного та ідеалістичного. Зрештою, сам народ у поемі – це многодумна істота, і кожна душа вносить у поступ народу частину свого власного розвитку. У поемі перемагає Єгова, бо понад усе ставить людський дух. Тільки обдарований духом народ здатний у найтяжчих умовах вистояти, перемогти, як філософськи узагальнив Д. Павличко, не тільки ворога, а й самого себе в години зневіри й упадку [5]. Людина смертна, але вона здатна перемагати смерть, приєднуючи свою душу до вічної душі своєї нації, а через неї – і до безсмертної душі людства.

Франків концепт душі і духа гармонійно вербалізується у фразеологічних та метафоричних сполуках: *заглядати в душу, глумити живу душу, офірувати душу й тіло, перейти в кров і душу, покласти в душу, сумнів душу тисне, тривожити душу, печать наложити на душу*.

*Ухвалили печать наложить
На язык мій, на душу, –
Тож тепер вам усім вперекір
Говорити я мушу (Фр., 624).*

Подвійна актуалізація щойно процитованої фраземи, з одного боку, слугує засобом творення внутрішньотекстової антитези – *наложити печать на язык, на душу – говорити мушу*, з іншого – сприймається як авторське максима, у якій втілюється ідейна колізія твору: Мойсей, гнаний, невизнаний, осміяний пророк, мусить сказати своє найвластивіше слово – слово душі. Слово душі Мойсея і слово душі поета зливаються в потужний афоризм у Пролозі, зверненому до нащадків, де найвищим призначенням людини-громадянина є офіра душі.

У Франковій поемі «Мойсей» апофеозом духовного пошуку постає ментальний образ-символ величного Духа. Втілений у пластичних й акцентованих словообразах, він витворює ту особливу тональність, яка вирізняє його на словесній канві тексту: *печать духа, кормилець духу, дух підноситься, сила духа, гордощі духа*.

*Я вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання (Фр., 616).*

Іван Франко усвідомлював духовність як визначальний чинник в поступальному русі людства, трактував її як потенціал творчої активності, життєву силу, вищий інтелектуальний реєстр душі, як, за влучним висловленням О. Сербенської, універсальну силу життя в істині, коли саме слово **жити** має вже не фізіологічний сенс, а позначає діяльність, що створює структури ду-

ховного рівня [13, 12]. Дух веде, він одухотворює, дає силу реалізуватися прагненням. Саме дух вів Мойсея пустелею, щоб той хоча б побачив землю обітовану, якщо вже не пощастить на неї вступити. Отже, потужна пластична лінгвокультурема (чи філософема) дух виступає і наскрізною метафорою поеми сама собою, і концептуальним осердям більшості образних побудов [18, 243 – 244]. Франків Дух, явлений у слові, уособлює найзаповітніші сподівання поета-лірика, поета-громадянина, поета-філософа, головно – поета-українця.

Висновки. Основою поетичної виразності стає слово в його контекстуальному, семантичному й стилістичному вияві. У своїй поемі Франко буквально змусив «працювати» кожне слово (поетичне і непоетичне за своєю суттю) на загальну художню ідею, на її розкриття, а також надав громадянство чи не всім різностильовим (високим і низьким) елементам мовлення (*вітхнений, храм, зізда, будущина, завзятий, сіль землі, горюча купина – будяче, осет, драгтивий, гнилая колода, розчавлений черв, кублитися*). Поет на диво витончений і точний в уживанні того чи іншого слова. Сутність Франкового мовостилію (зрештою, як і Шевченкового) навряд чи можна точно визначити, але його легко відчуває і пізнає кожен, хто добре знає українську мову. Це те своєрідно Франкове, що його ніколи не сплутаєш із будь-яким іншим українським мовостилем. Особлива роль у розбудові мовного простору поеми належить лексичним одиницям, які прийнято кваліфікувати як стилістично марковані (чи стилістично конотовані). Вражає своєю довершеністю майстерно дібраний словник поетизмів, які творять урочисто-піднесену текстову ауру (*роздорожжся, будуще, уділ, безмірність, блаженний, живущий, вітхнений, будущина, вітчина, пророчити, найблаженніший, вівк, серцевідець, судьбовий*). Франко з його «еволюційно-трепетним» ставленням до діалекту не надуживає у «Мойсеї» діалектизмами, навпаки, на перший погляд видається, що його мовлення підкреслено літературне. Поодинокі вкраплення діалектизмів (*тама, красий, чир, жмінка, напудити, слободити, настрить*) – це експресивні ізмарагди стилію або ж влучні ідентифікатори мовлення персонажів. Щоб виділити слово в рядку, строфі чи більшому контексті, поет вдається до майстерного оновлення окремих формантів слів: відхилення від нормативних форм слугує засобом стилістичного, а й почасти й концептуально-світоглядного акцентування. Чого лише вартий послідовний ненормативний (отже – не нейтральний) варіант – *Духа*.

«Ковані слова» у «Мойсеї» трапляються рідко. Це пов'язано з естетичним ставленням автора до поетичного слова, з його бажанням відмежуватися від тогочасних модних декадентських течій у літературі, які часто базувалися на вишукуванні, творенні незвичних, незрозумілих слів. Але поодинокі оказіоналізми – *бистроїзний, вітроногий* – виконують вельми важливу стилістичну функцію, увиразнюють концептуальні семантичні компоненти.

Поза нашою увагою залишилося чимало аспектів мовостилію Франкової поеми, які потребують висвітлення. Це блискуча афористика, яку можна систематизувати за фразеотематичними полями і на рівні концептів (мегафонцептів), це стрункі синтаксичні побудови, майстерні діалоги, монологи, полілоги,

які демонструють діалектичну взаємодію усної і писемної традиції. Можна виокремити і проблему експресивного синтаксису (на рівні дослідження синтаксичних фігур, що виступають домінантами авторського мовостилу). Зрештою, цілком самостійним дослідженням може стати вивчення і систематизація стилістично маркованої лексики.

Кожне нове покоління, яке читатиме знамениту Франкову поему, дивуватиме глибина, сила, інтелектуалізм і пісенний чар Франкового слова, бо саме в «Мойсеї» свою мовно-художню практику він довів до вершин досконалості та поетичної віртуозності.

Література

1. Баган О. Іван Франко : інтерпретації : [зб. статей] / Олег Баган. – Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2015. – 184 с.
2. Вільчинська Т. Концепт «Бог» у поемі Івана Франка «Мойсей» / Тетяна Вільчинська // Іван Франко : дух, наука, думка, воля : [матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.)]. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008. – Т. 2. – С. 113–121.
3. Гольберг М. Франкознавчі етюди / Марк Гольберг. – Дрогобич : Коло, 2007. – 164 с.
4. Грещук В. Поетична творчість Івана Франка і розвиток лексики української літературної мови кінця ХІХ – початку ХХ ст. / Василь Грещук // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин : [матеріали Міжнар. наук. конф.]. – Львів : Світ, 1998. – С. 686–690.
5. Денисюк І. Франкознавство : здобутки, втрати, перспективи / Іван Денисюк // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин : [матеріали Міжнар. наук. конф.]. – Львів : Світ, 1998. – С. 7–35.
6. Іванишин П. Печать духу : національно-екзистенціальна Франкіана / Петро Іванишин. – Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 2006. – 96 с.
7. Ковалик І. Лексика поетичних творів Івана Франка / Іван Ковалик, Ірина Ощипко, Левко Полюга. – Львів, 1990. – 264 с.
8. Кононенко В. Рідне слово / Володимир Кононенко. – К. : Богдан, 2002. – 303 с.
9. Корнійчук В. Ліричний універсум І. Франка : [монографія] / Валерій Корнійчук. – Львів, 2004. – 320 с.
10. Павличко Д. Сучасні акценти у поемі Івана Франка «Мойсей» / Дмитро Павличко // Іван Франко. «Мойсей». – Дрогобич : Коло, 2005. – С. 5–30.
11. Полюга Л. Слово в поетичному тексті І. Франка / Левко Полюга. – Львів, 1997. – 186 с.
12. Полюга Л. «І підеш ти в мандрівку століть з мого духа печаттю» (Іван Франко про джерела збагачення національної мови, культури, духовності) / Левко Полюга // Іван Франко : дух, наука, думка, воля : [матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.)]. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008. – Т. 2. – С. 5–11.

13. Русанівський В. М. Історія української літературної мови / В. М. Русанівський. – К. : Артк, 2002. – С. 227–228.
14. Сербенська О. Духовність в картині світу Мислителя / Олександра Сербенська // Іван Франко : дух, наука, думка, воля : [матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.)]. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008. – Т. 2. – С. 12–20.
15. Скаб М. Концепт «душа» у творчості Івана Франка / Марія Скаб // Іван Франко : дух, наука, думка, воля : [матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.)]. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008. – Т. 2. – С. 141–151.
16. Франкіана Василя Сімовича / [упоряд., передмова та приміт. Марії Білоус і Зеновія Терлака]. – Львів, 2004. – 234 с.
17. Шалата М. Коментарі / Михайло Шалата // Іван Франко «Мойсей». – Дрогобич : Коло, 2005. – С. 97–125.
18. Шалата М. Світова великість поета (Іван Франко) : Літературно-критична студія / Михайло Шалата. – Дрогобич : Коло, 2012. – 120 с.
19. Щербак М. Фразеопростір поеми Івана Франка «Мойсей» : концептуальний та експресивний аспекти / Марія Щербак, Мирон Яким // Іван Франко : дух, наука, думка, воля : [матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.)]. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008. – Т. 2. – С. 236–244.
20. Яким М. Фраземіка поеми Івана Франка «Мойсей» / Мирон Яким, Орест Пілько. – Дрогобич : Коло, 2005. – 68 с.

References

1. Bahan O. Ivan Franko : interpretatsii : [zb.statei] / Oleh Bahan. – Drohobych : Vydavnychi viddil Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2015. – 184 s.
2. Vilchynska T. Kontsept «Boh» u poemi Ivana Franka «Moisei» / Tetiana Vilchynska // Ivan Franko : dukh, nauka, dumka, volia : [materialy Mizhnarodnoho naukovooho konhresu, prysviachenoho 150-richchiu vid dnia narodzhennia Ivana Franka (Lviv, 27 veresnia – 1 zhovtnia 2006 r.)]. – Lviv : Vydavnychi tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2008. – T. 2. – S. 113–121.
3. Holberh M. Frankoznavchi etiudy / Mark Holberh. – Drohobych : Kolo, 2007. – 164 s.
4. Greshchuk V. Poetychna tvorchist Ivana Franka i rozvytok leksyky ukrainskoi literaturnoi movy kintsia XIX – pochatku XIX st. / Vasyl Greshchuk // Ivan Franko – pysmennyk, myslytel, hromadianyn : [materialy Mizhnar. nauk. konf.]. – Lviv : Svit, 1998. – S. 686–690.
5. Denysiuk I. Frankoznavstvo : zdotuky, vtraty, perspektyvy / Ivan Denysiuk // Ivan Franko – pysmennyk, myslytel, hromadianyn : [materialy Mizhnar. nauk. konf.]. – Lviv : Svit, 1998. S. 7–35.
6. Ivanyshyn P. Pechat dukhu : natsionalno-ekzystentsialna Frankiana / Petro Ivanyshyn. – Drohobych : Vydavnycha firma «Vidrodzhennia», 2006. – 96 s.

7. Kovalyk I. Leksyka poetychnykh tvoriv Ivana Franka / Ivan Kovalyk, Iryna Oshchypko, Levko Poliuha. – Lviv, 1990. – 264 s.
8. Kononenko V. Ridne slovo / Volodymyr Kononenko. – K. : Bohdan, 2002. – 303 s.
9. Korniiichuk V. Lirychnyi universum I. Franka : [monohrafiia] / Valerii Korniiichuk. – Lviv, 2004. – 320 s.
10. Pavlychko D. Suchasni aktsenty u poemi Ivana Franka «Moisei» / Dmytro Pavlychko // Ivan Franko. «Moisei». – Drohobych : Kolo, 2005. – S. 5–30.
11. Poliuha L. Slovo v poetychnomu teksti I. Franka / Levko Poliuha. – Lviv, 1997. – 186 s.
12. Poliuha L. «I pidesh ty v mandrivku stolit z moho dukha pechattiu» (Ivan Franko pro dzherela zbahachennia natsionalnoi movy, kultury, dukhovnosti) / Levko Poliuha // Ivan Franko : dukh, nauka, dumka, volia : [materialy Mizhnarodnoho naukovooho konhresu, prysviachenoho 150-richchiu vid dnia narodzhennia Ivana Franka (Lviv, 27 veresnia – 1 zhovtnia 2006 r.)]. – Lviv : Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2008. – T. 2. – S. 5–11.
13. Rusanivskiy V. M. Istoriia ukrainskoi literaturnoi movy / V. M. Rusanivskiy. – K. : Artek, 2002. – S. 227–228.
14. Serbenska O. Dukhovnist v kartyni svitu Myslytelia / Oleksandra Serbenska // Ivan Franko : dukh, nauka, dumka, volia : [materialy Mizhnarodnoho naukovooho konhresu, prysviachenoho 150-richchiu vid dnia narodzhennia Ivana Franka (Lviv, 27 veresnia – 1 zhovtnia 2006 r.)]. – Lviv : Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2008. – T. 2. – S. 12–20.
15. Skab M. Kontsept «dusha» u tvorchosti Ivana Franka / Mariia Skab // Ivan Franko : dukh, nauka, dumka, volia : [materialy Mizhnarodnoho naukovooho konhresu, prysviachenoho 150-richchiu vid dnia narodzhennia Ivana Franka (Lviv, 27 veresnia – 1 zhovtnia 2006 r.)]. – Lviv : Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2008. – T. 2. – S. 141–151.
16. Frankiana Vasyliia Simovycha / [uporiad., peredmova ta prymit. Marii Bilous i Zenoviiia Terlaka]. – Lviv, 2004. – 234 s.
17. Shalata M. Komentari / Mykhailo Shalata // Ivan Franko «Moisei». – Drohobych : Kolo, 2005. – S. 97–125.
18. Shalata M. Svitova velykist poeta (Ivan Franko) : Literaturno-krytychna studiia / Mykhailo Shalata. – Drohobych : Kolo, 2012. – 120 s.
19. Shcherbak M. Frazeoprostir poemy Ivana Franka «Moisei» : kontseptualnyi ta ekspresyvnyi aspekty / Mariia Shcherbak, Myron Yakym // Ivan Franko : dukh, nauka, dumka, volia : [materialy Mizhnarodnoho naukovooho konhresu, prysviachenoho 150-richchiu vid dnia narodzhennia Ivana Franka (Lviv, 27 veresnia – 1 zhovtnia 2006 r.)]. – Lviv : Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2008. – T. 2. – S. 236–244.
20. Yakym M. Frazemika poemy Ivana Franka «Moisei» / Myron Yakym, Orest Pilko. – Drohobych : Kolo, 2005. – 68 s.

Джерела фактичного матеріалу

Фр. – Франко І. Вибрані твори : у 3-х т. / Іван Франко ; [ред. колегія: В. Скотний та інші ; упор. М. Шалата]. – Дрогобич : Коло, 2004. – Т. 1 : Поезії, поеми. – 824 с.

Стецик Мария. Поэма Ивана Франко «Моисей» как лингвоментальный феномен. В статье исследуются различные грани интеллектуальных и идейно-эстетических возможностей слова и словесного образа, воплощённых Иваном Франко в поэме «Моисей», а также изъясняется, как реализация потенциальных возможностей языка позволяет поэту выражать художественными средствами свое понимание мира, человека, истории, проявлять активную авторскую позицию. Сделано обобщение, что авторский философско-мировоззренческий максимализм находит адекватное воплощение в максимализме речемышления. Осмысление поэмы Ивана Франко «Моисей» с позиций моделирования миропонимания сможет частично дополнить лингвистические и поэтологические разработки этой проблемы в свете современных лингвостилистических теорий.

Ключевые слова: интерпретация, образ, метафора, концепт, речемышление, синкретизм, прецедентный оним, кордоцентризм.

Stetsyk Mariya. Ivan Franko's poem «Moses» as a linguoamental phenomenon. In the article we investigate different facets of intellectually spiritual and ideologically aesthetic possibilities of a word and word image embodied by Ivan Franko in the poem «Moses», we also point out how realization of potential properties of the language allows the poet to express by artistic means his understanding of the world, a human, history, to show an active author's position, how author's philosophic maximalism finds its adequate reveal in speech maximalism. The consideration of Ivan Franko's poem «Moses» from the sight of modeling world ideas will be able to add partially linguostylistic and poetological researches of this problem in the light of new linguostylistic theories.

Key words: interpretation, image, metaphor, concept, language thinking, syncretism, precedental onym, cordocentrism.